

REZULTATELE ULTIMELOR SĂPĂTURI ARHEOLOGICE PRIVIND PALEOLITICUL DIN PEȘTERA HOȚILOR DE LA BĂILE HERCULANE

DE

FLOREA MOGOȘANU

Aducem din nou în discuție această peșteră, îndelung cercetată și mult comentată. Precizăm însă de la început că nu intenționăm să revenim asupra problemelor care au făcut la vremea respectivă obiectul mai multor studii și articole, deoarece articolul de față se referă la unele noi descoperiri arheologice aparținând unei perioade mult mai vechi decât cele identificate pînă în anul 1967.

Înainte de a trece însă la prezentarea noilor descoperiri, socotim necesar să facem un scurt istoric al cercetărilor, pentru a vedea care au fost problemele dezbătute pînă acum.

Peștera Hoților de la Băile Herculane este unul din cele mai vechi monumente arheologice din țara noastră, cercetată și semnalată ca atare încă din 1872, cînd un grup de medici și naturaliști unguri descoperă aici mai multe fragmente ceramice aparținînd unor vase lucrate unele cu mîna și altele la roată¹. Tot în această perioadă, cam în jurul anului 1880, sînt menționate unele cercetări făcute de Bódog Milleker și C. Téglaș².

Primele săpături arheologice au fost efectuate însă abia în anul 1904 de către Solymosy Augustin (Agoston), care menționează descoperirea unor fragmente ceramice ornamentate în chip diferit³.

În anul 1916, Ottokár Kadić reia săpăturile și descoperă o ceramică hallstattiană. De menționat că atît săpăturile din 1904 cît și cele din 1916 au ajuns cu siguranță la nivelul vetrelor cu microlite epipaleolitice, care însă nu au fost semnalate atunci⁴.

În continuare, în 1927, un colectiv al Muzeului Olteniei execută un mic sondaj, cu prilejul căruia sînt scoase la iveală fragmente ceramice

¹ A Kongr. munkalatai, p. 73; Bódog Milleker, *Délmagyarország régiségleletei*, I, Timișoara, 1897, p. 46—47.

² *Délmagyarország az őskorban*, Timișoara, 1894, p. 10, 11 și 20.

³ Bódog Milleker, *op. cit.*, III, Timișoara, 1906, p. 82.

⁴ Ottokár Kadić, *Barlangi Közlemények*, V, 1917, p. 107—111; Roska Marton, *Reper-torium*, 105, nr. 26.

geto-dacice și feudale, acestea fiind singurele cercetări efectuate în Peștera Hoților între cele două războaie mondiale.

După o întrerupere de peste un sfert de veac începe o nouă etapă în cercetarea acestei peșteri, etapă în care metoda și competența celor care vor face săpăturile vor duce în chip firesc la stabilirea unei stratigrafii riguroase, pe baza căreia vor fi elucidate o bună parte din problemele legate de descoperirile arheologice din această peșteră.

În iulie 1954, C.S. Nicolăescu-Plopșor și C. Mateescu fac o îndelungată cercetare de teren în peșterile de pe ambele versante ale Carpaților Meridionali dintre Olt și Cerna, reperind cu acest prilej peșterile care ofereau indicii de locuiri preistorice, dintre care făcea parte în chip firesc și Peștera Hoților de la Băile Herculane⁵.

Drept urmare, în luna septembrie a aceluiași an, un colectiv format din arheologi, antropologi și studenți, condus de C.S. Nicolăescu-Plopșor, execută prima săpătură arheologică propriu-zisă în această peșteră. Acum sînt descoperite sau mai bine-zis sesizate acele vetre cu microlite epipaleolitice⁶.

În anul următor, 1955, C.S. Nicolăescu-Plopșor, Eugen Comșa și Al. Păunescu întreprind noi săpături prin lărgirea sau prelungirea vechilor secțiuni. Se confirmă stratigrafia stabilită în 1954 și în plus, sînt descoperite două lame și un gratoar de silex, care atestă o locuire din paleoliticul superior⁷. A urmat din nou o întrerupere a cercetărilor, în timpul căreia problema microlitelor a fost mult comentată, fapt care a impus în ultimă instanță reluarea săpăturilor în Peștera Hoților în decembrie 1960 și ianuarie 1961 de către Al. Păunescu. Ele aveau menirea să demonstreze în fața unei comisii formată din arheologi cu diferite preocupări, exactitatea celor afirmate în legătură cu poziția stratigrafică a microlitelor⁸. Ulterior săpăturile au fost reluate în 1965 de Petre Roman care, ca membru al colectivului de arheologi al Grupului de cercetări complexe „Porțile de Fier”, a solicitat conducerii aprobarea de a face unele verificări stratigrafice în legătură cu depunerile postpaleolitice din Peștera Hoților.

La sugestia lui C.S. Nicolăescu-Plopșor, Petre Roman adîncește secțiunile pînă aproape de stîncă vie, mai precis pînă la depunerea primară și descoperă într-un jgheab natural al patului peșterii mai multe unelte paleolitice din cuarțit, pe care C.S. Nicolăescu-Plopșor le atribuie musterianului, datat la începutul interstadiului W1 — W2⁹.

⁵ C.S. Nicolăescu-Plopșor și C. Mateescu, *Șantierul arheologic Cerna-Olt*, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 391—409.

⁶ C.S. Nicolăescu-Plopșor și colab., *Șantierul arheologic Cerna-Olt*, în *SCIV*, VI, 1955, 1—2, p. 140—146.

⁷ C.S. Nicolăescu-Plopșor, Eugen Comșa și Alexandru Păunescu, *Șantierul arheologic Băile Herculane*, în *Materiale*, III, 1957, p. 51—58; C.S. Nicolăescu-Plopșor și Eugen Comșa, *Microlitele de la Băile Herculane*, în *SCIV*, VIII, 1957, 1—4, p. 17—26.

⁸ C.S. Nicolăescu-Plopșor și Alexandru Păunescu, *Azilianul de la Băile Herculane în lumina noilor cercetări*, în *SCIV*, XII, 1961, 2, p. 203—213.

⁹ C.S. Nicolăescu-Plopșor și colab., *Rezultatele arheologice din zona „Porților de Fier”*, în *Comunicări (seria arheologică)*, IV, Centrul de istorie, filologie și etnografie al Academiei R.S. România, Craiova, 1968, p. 5.

Data fiind importanța noilor descoperiri, în anul 1968 conducerea Grupului de cercetări complexe „Porțile de Fier” mi-a dat sarcina să particip la săpăturile din această peșteră.

POZIȚIA GEOGRAFICĂ A PEȘTERII ȘI CÎTEVA CONSIDERAȚII SPEOLOGICE

Peștera Hoților aparține karstului din jurul Băilor Herculane care număra pînă în anul 1966, 86 de peșteri. Este situată la circa 500 m nord de Băile Herculane, pe dreapta Cernei, la o înălțime de aproximativ 50 m față de firul apei și cu o altitudine absolută de 257 m. Valea Cernei face parte din marile depresiuni tectonice (Mehadia, Timiș, Bistra, Cerna) care s-au format începînd din mezozoic și în tot cursul terțiarului. Cerna curge printr-o vale adîncă cu pereți abrupti care-i dau aspectul de canion, rezultatul întineririi reliefului după ce Dunărea și-a tăiat drum prin Porțile de Fier în cuaternar¹⁰. Peștera are 3 intrări (A, B și C) deschise către est și sud-est, care dau în trei galerii legate între ele printr-un coridor. Singura intrare accesibilă este cea de la mijloc (B), care printr-un coridor orientat sud-nord face legătura cu galeria mare, lungă de 20m și lată de circa 8 m, în capătul căreia se află o rotondă cu un diametru de circa 10 m și înaltă de aproximativ 12 m. În această rotondă au fost întreprinse săpăturile din anii 1967, 1968 și 1969. Această parte a peșterii este orientată către est, deci către soare, este uscată și cu o temperatură medie constantă, caracteristici care au atras numeroase colectivități umane de-a lungul mileniilor.

SĂPĂTURILE

S-a stabilit ca pentru săpăturile privind paleoliticul, să se adîncească pînă la roca de bază numai secțiunile din care fuseseră epuizate toate straturile de cultură postpaleolitice. În cursul celor două campanii (1968 și 1969) a fost săpată în acest scop o suprafață de circa 10 m².

Profilul depunerilor geologice este următorul (fig.1):

Prima depunere situată pe patul peșterii, cu o grosime variabilă, este constituită din concrețiuni fine (mici granule) în a căror compoziție intră diverși oxizi.

În general aceste depuneri în partea inferioară urmăresc micro-relieful (denivelările) patului peșterii, pătrunzînd în toate crăpăturile stîncii, în timp ce partea superioară este perfect plană. Procesul acumulării acestui strat ni-l explicăm în felul următor: într-o perioadă bogată în precipitații, apele de infiltrație au pătruns din nou în peșteră în cantitate destul de mare (probabil sub forma unor șuvoaie), spălînd depunerile mai vechi, depunerile primare ale peșterii. În același timp, aceste ape puternic acidulate au dizolvat pe parcurs o serie de compuși organo-minerali sau au antrenat particule fine de diverse roci. Depunerea în peșteră, bineînțeles, nu s-a făcut într-o perioadă cînd debitul de apă

¹⁰ Șt. Avram, O. Dancău și E. Șerban, *Cercetări speologice în bazinul Cernei*, Lucrările Institutului de speologie „Ein. Racoviță”, tom. III, 1964, p. 131—199.

era puternic, ci într-o vreme când precipitațiile încep să scadă iar apele de infiltrație devin mai potolite, cu forță de transport din ce în ce mai scăzută. Atunci, diversele particule în suspensie încep să se depună, iar apa împutinându-se devine din ce în ce mai concentrată în săruri.

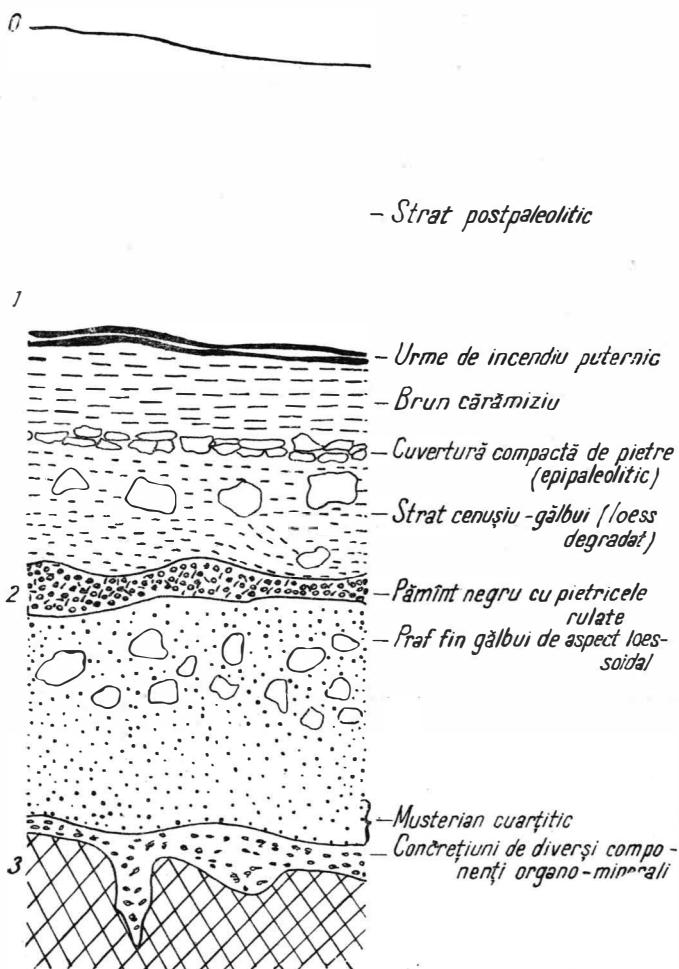

Fig. 1. — Băile Herculane — Peștera Hoților. Schița stratigrafică.

Într-o vreme uscată apa începe să se evapore iar sărurile să se recristalizeze și să se depună treptat împreună cu particulele fine de diverse minerale nedizolvabile.

Deasupra acestui strat se așterne o depunere fină galben închisă de aspect loessoid. În masa acestor depuneri apar mulți grăunciori de calcar proveniți din spălarea acestuia din straturile superioare.

În continuare, pe o grosime de aproximativ 40 cm se găsește aceeași depunere, mai puțin omogenă, amestecată cu pietre colțuroase de diverse

mărimi. În partea superioară această depunere devine galben deschisă, amestecată cu pietricele mici rulate.

Aceleași pietricele rulate le găsim imediat deasupra într-o dungă brună, care se îngustează către interiorul peșterii și se îngroașă către gura peșterii și către coridoarele laterale.

Peste această dungă se aștern depuneri neomogene, atât în ceea ce privește culoarea cât și structura. Predomină un praf fin galben închis amestecat cu pietre de diferite dimensiuni, unele rulate iar altele colțurate și cu inciziuni de pământ de altă culoare și de altă textură. În general acest strat afinat lasă impresia unei insuficiente tasări, a unui deranjament natural. În unele locuri, partea inferioară este mai omogenă, formată dintr-o depunere galben închisă de aspect loessoid, în schimb partea superioară este impregnată cu pământ roșcat amestecat cu pietre colțuroase.

Deasupra acestui strat, pe o grosime de circa 15 cm, se află o depunere formată din pietre mari colțuroase sudate între ele printr-o pinză compactă de calcar, un fel de mortar natural. Această depunere se împarte în două niveluri: cel inferior este de culoare galben deschis, iar cel superior este de culoare roșcată. Ea reprezintă ultimul fenomen legat de perioada glaciațiunilor; după părerea unor autori constituie sigiliul peșterilor peste care se aștern depunerile holocenului.

În sfârșit, peste acest sigiliu pleistocen se află ultima depunere de care ne vom ocupa, de culoare cărămizie, care în partea superioară a suferit transformări structurale din pricina unui puternic incendiu provocat de primii locuitori neolitici așezați în această peșteră.

O analiză atentă a acestor sedimente privind structura și etapele lor de formare permite anumite considerații de ordin geocronologic.

Peștera pare să se fi format — așa cum s-a întâmplat și cu alte peșteri din Carpații noștri — în interglaciularul Riss-Würm. Primul depozit aparținând Würm-ului I pare — după cum am mai spus — că a fost spălat de o nouă inundare a peșterii în interstadiul Würm I — Würm II. Cert este că un depozit care să corespundă acestei perioade, lipsește.

Primul sediment existent în peșteră îl atribuim sfârșitului interstadiului Würm I — Würm II și începutul stadiului Würm II și anume într-o perioadă cu puternice precipitații, care au dus în ultimă instanță, într-o perioadă în continuă răcire, la acumularea ghețurilor din nordul Europei. În sprijinul acestei interpretări ne bazuim și pe faptul că acest strat este complet steril din punct de vedere arheologic și faunistic iar stratificarea sa în benzi și lentile constituie dovada certă că procesul de acumulare s-a efectuat sub apă.

Cea de-a doua depunere fină eoliană de aspect loessoid nu putea fi acumulată decât într-un climat rece și uscat, după părerea noastră în Würm II, când calota glaciară atinsese limita sa maximă, linia Halle-Saale, și influența direct climatul Europei prin masa enormă de gheață. Atribuirea acestor depuneri Würm-ului II este susținută și de scăderea subită și accentuată a numărului de micromamifere, foarte susceptibile la răcirea climatei. Din punct de vedere arheologic acest sediment este foarte important, deoarece la baza lui au fost descoperite piesele din cuarțit aparținând Musterianului. Excludem posibilitatea ca acest depozit

să fi aparținut unei alte oscilații würmiene, întrucît în profilul sedimentelor de la Băile Herculane nu există decît două straturi de aspect loessoid : acela prezentat mai sus și altul în partea superioară a coloanei stratigrafice, care nu poate fi atribuit decît Würm-ului III, deoarece deasupra lui au fost descoperite vetrele cu microlite epipaleolitice.

Partea superioară a acestui sediment Würmian, mai puțin omogen și mai puțin tipic, caracterizează perioada de sfîrșit a Würm-ului II, cînd clima devine oscilantă în condițiile retragerii treptate a calotei glaciare. Aceste oscilații climatice au determinat ca anumite bucăți din tavanul peșterii, fisurate și dinamitate de îngheț, să se desprindă și să intre astfel în alcătuirea acestui depozit.

Peste această depunere se așterne acea bandă de petrișuri puternic rulate amestecate mai întîi cu praf fin galben deschis și mai sus cu pămînt negru. Este evident că avem de-a face cu prezența apei în peșteră, deci cu un climat umed. Prezența pămîntului negru, constituie pentru noi dovada că la acel nivel ne găsim în interstadiul Würm II — Würm III.

Depozitul, situat deasupra acestei dungi de culoare închisă, reprezintă sedimentele ultimei oscilații würmiene. Ca peste tot în țara noastră și mai ales în această regiune sud-vestică — unde influența mediului periglaciara a fost indirectă — acumularea Würm-ului III este mult mai slab documentată. Este vorba, în general, de un strat subțire de praf fin galben murdar, care a fost supus în permanență degradării datorită apelor de șiroire și de infiltrație. De aceea și la Băile Herculane aceste depuneri sînt neomogene, insuficient stratificate, amestecate cu multe pietre de diverse mărimi.

Menționăm că ultimele două depozite au fost supuse analizei polinice (vezi anexa de M. Circumaru) cu ajutorul căreia s-a stabilit că în banda de petriș rulat și pămînt negru domină spectrul polinic de elemente termofile, ea fiind atribuită interstadiului $W_2 - W_3$, iar în depozitul de aspect loessoid predominante sînt coniferele, alături însă și de multe elemente termofile, fapt care l-a determinat pe polinolog să-l atribuie începutului ultimului stadiu würmian (trebuie avut în vedere numai nivelul de 1,70 m adîncime al acestui depozit). Rezultatele acestei analize confirmă în mare măsură ipotezele noastre de lucru, cu singura deosebire că noi punem prezența coniferelor alături de elemente termofile în seama deranjamentelor naturale — din care nu sînt excluse cele crio-genetice — care au afectat acest ultim depozit würmian.

Sfîrșitul perioadei glaciare este marcat prin acea depunere de pietre colțuroase sudate între ele prin calcarul dizolvat de apele de infiltrație.

Peste această cuvertură compactă de pietre se află depozitul care a suferit puternice transformări datorate incendiului provocat de primii locuitori postpaleolitici ai peșterii. Menționăm că la baza acestui strat, au fost descoperite vetrele cu microlite epipaleolitice.

În ceea ce privește depunerile arheologice, săpăturile din anii 1968 și 1969 au stabilit, fără nici un fel de îndoială, spre deosebire de ipoteza emisă în anul 1967, că piesele paleolitice din cuarțit sînt situate la baza depunerilor fine eoliene aparținînd Würm-ului II, deci nu în interstadiul WI — WII.

Au fost descoperite în total 75 de piese de diferite dimensiuni; predomină cele de mărime mijlocie, dar apar și câteva piese microlitice alături de altele macrolitice. Pentru realizarea acestor piese din cuarțit s-au folosit în exclusivitate pietrele de riu (galetele) culese fără îndoială de pe valea Cernei. Utilizarea galetelor este deosebit de importantă, deoarece caracterizează o anumită cultură a paleoliticului mijlociu. În majoritatea cazurilor cuarțitul este de culoare albă lăptoasă, exceptând câteva exemplare care prezintă pigmenți galben-roșcați sau vineții.

Înainte de a trece la prezentarea inventarului descoperit, trebuie să facem precizarea că din această materie primă (cuarțitul), folosită în exclusivitate în stratul inferior din Peștera Hoșilor, nu se pot obține, decât în cazuri cu totul izolate, unelte cu adevărat tipice. În general tehnologia aplicată la prelucrarea acestui material duce la obținerea a două feluri de așchii: așa-numitele „așchii interioare” și „așchii exterioare”¹¹. Cele interioare au în mod obișnuit talonul acoperit de cortex, iar cele exterioare sînt acoperite pe suprafețe mult mai întinse de crusta naturală a pietrei de riu. La Băile Herculane, pentru realizarea uneltelor, au fost folosite în majoritatea cazurilor „așchiile interioare”, cele exterioare fiind aproape total atipice.

Din cele 75 de piese descoperite pînă acum, 30 pot fi înscrise în forme oarecum tipice (fig. 2, 3, 4).

Între aceste 30 de piese remarcăm mai întîi prezența a trei virfuri atipice musteriene neretușate, două de mărime mijlocie și al treilea microlitic. Ele se înscriu aproape într-o formă triunghiulară, cu înălțimea egală sau chiar mai scurtă decît lățimea. Au talonul (baza) lat și gros, acoperit de cortex. Cel mic pare că reprezintă o influență sudică, aparținînd așa-numitului micromusterian sau micropontinian.

Menționăm de asemenea două racloare triunghiulare care au o latură retușată. Retușele sînt tipice musterianului (scalariforme) și sînt aplicate pe partea ventrală. Ambele racloare au planul de lovire lat, acoperit de cortex. Tot în rîndul racloarelor se înscriu trei așchii lamelare retușate pe cele două laturi lungi, pe una pe partea dorsală iar pe cealaltă pe partea ventrală (retușe alterne).

Menționăm în continuare opt așchii scurte cu planul de lovire lat și acoperit de cortex, care au toate celelalte trei laturi retușate — una din ele (cea mare) în chip foarte vizibil. Ba mai mult, aceasta din urmă avînd retușele inegale pare denticulată.

În afara acestor unelte caracteristice musterianului, inventarul mai cuprinde două nuclee atipice care păstrează parțial negativele unor așchii scurte lamelare, nuclee care aparțin mai degrabă paleoliticului superior. Tot paleoliticului superior putem să atribuim două gratoare atipice ale căror retușe abrupte le apropie de cele aurignaciene. În rest, inventarul este completat de așchii atipice cu planul de lovire acoperit de cortex, care prezintă parțial pe una din margini urme de întrebuițare apropiindu-se într-o oarecare măsură de racloare.

Cu toată poziția lor stratigrafică relativ tîrzie — ținînd seama de faptul că, începînd cu Würm II, în cea mai mare parte din Europa se

¹¹ De această cultură care utilizează îndeobște pietrele de riu din cuarțit s-a ocupat temeinic V. Gabori-Csank; vezi: V. Gabori-Csank, *La station du paléolithique moyen d'Erd — Hongrie*, Akademiai Kiado, Budapesta, 1968.

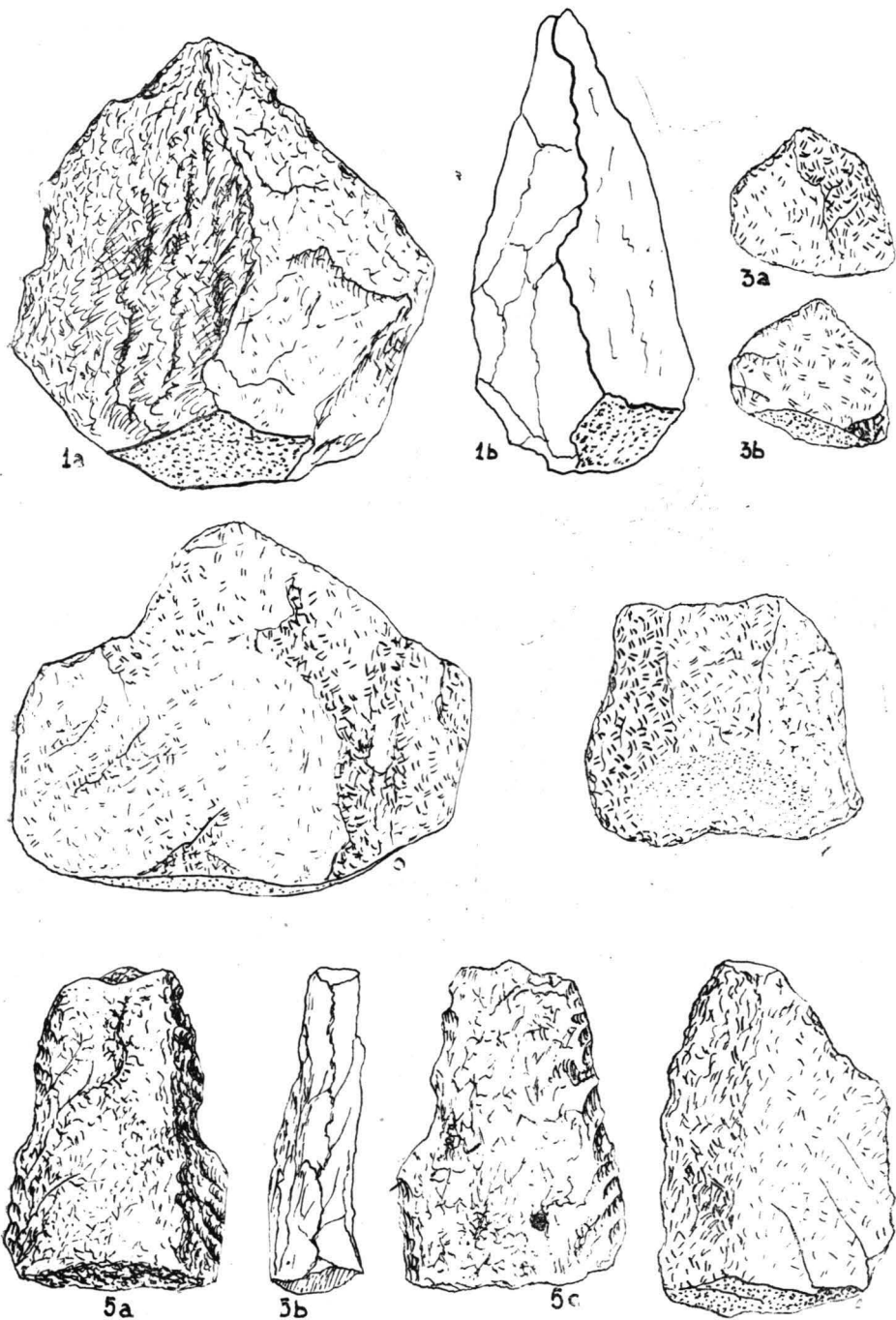

Fig. 2. — Băile Herculane — Peștera Hoților. Stratul inferior (paleolitic). 1, 2, 3, virfuri scurte (atipice), neretușate; 4, așchie scurtă utilizată; 5, așchie lamelară cu rețușe alterne; 6, racloar.

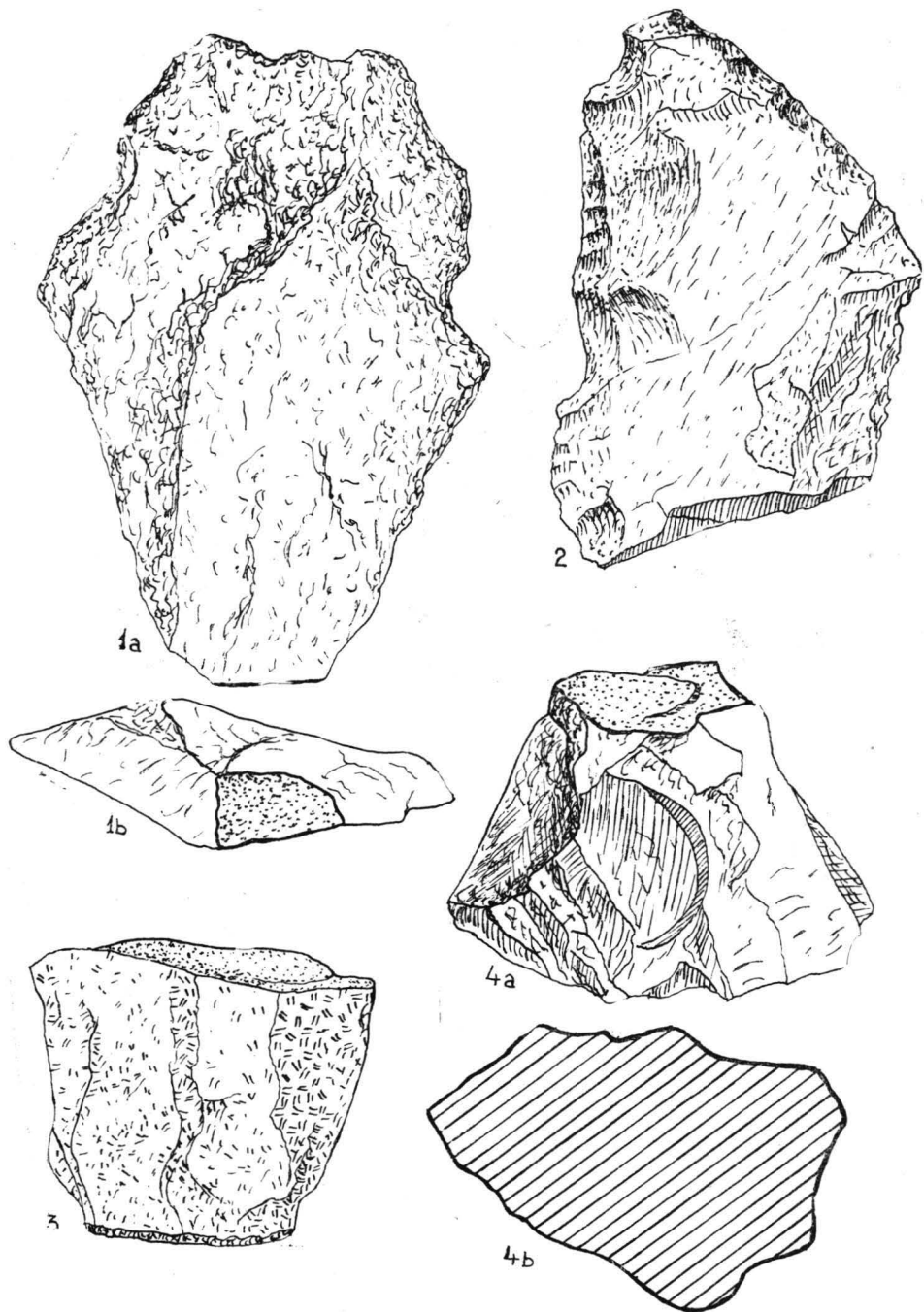

Fig. 3. — Băile Herculane — Peștera Hoților. 1, așchie utilizată; 2, racloar cu retușe pe partea ventrală; 3, 4, nuclee.

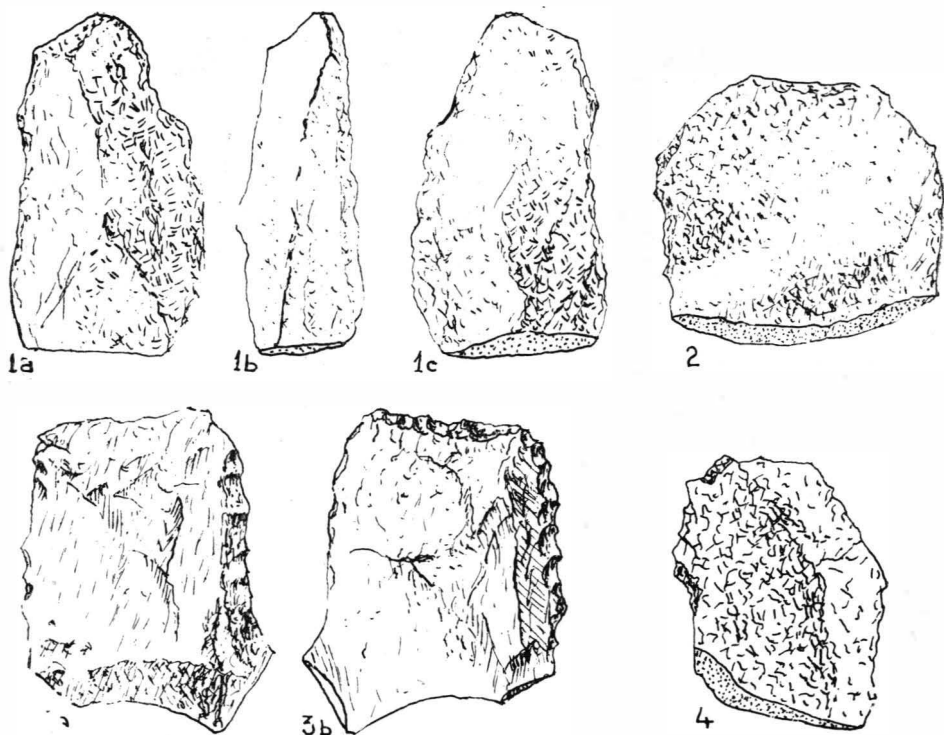

Fig. 4. — Băile Herculane — Peștera Hoților. 1, așchie lamelară utilizată ca dublu racloar; 2, așchie scurtă denticulată; 3, 4, așchii scurte.

dezvoltă culturile paleoliticului superior — cuarțitele de la Băile Herculane indică, prin tehnologia și tipologia lor, un musterman întârziat.

Este vorba de acel musterman cunoscut mai ales în regiunile muntoase ale Europei de sud și sud-est, caracterizat prin utilizarea pietrelor de râu, printr-un procent foarte ridicat de piese din cuarțit și, uneori, prin anumite unelte de os, întotdeauna discutabile.

După cum se vede, acest musterman este extrem de sărac în forme de unelte, cele piese care se înscriu totuși în rîndul uneltelor tipice fiind realizate în condiții tehnice cu totul rudimentare. Nici o altă cultură nu oferă posibilitatea de a constata ce rol important are calitatea materiei prime pentru obținerea unor unelte tipice și pentru aplicarea unei tehnici corespunzătoare stadiului de dezvoltare al comunității respective. De aceea, nu este surprinzător faptul că din această cultură — cu unele excepții — lipsesc formele bifaciale, lipsesc unelte cu retușe îngrijite și rareori se întâlnește tehnica levalloisiană cu planul de lovire fațetat. În ceea ce privește unelte de os (descoperite și la Băile Herculane), unelte care, după părerea multor arheologi, deveniseră o caracteristică a unor culturi de acest gen, ele au fost și rămîn — și sînt și în acest caz excepții — discutabile. Nu se poate neglijă acțiunea factorilor naturali de corozie chimică, îngheț sau dezgheț, frecarea prin rostogolire (șariaj) etc.

Ținându-se seama fie de faptul că aceste așezări musteriene sînt situate în peșteri aflate uneori la mare altitudine, fie de materia primă folosită cu precădere, precum și de proporția întotdeauna zdrobitoare, printre animalele identificate, a ursului de peșteră — cum este cazul și la Băile Herculane — s-a încercat să se dea acestei culturi diferite nume: „musterian alpin” sau „paleolitic alpin”, „musterianul peșterilor”, „musterianul vînătorilor de urși de peșteră”, „civilizația Wildkirchli”¹², etc. În ultima vreme a început să-și facă loc ideea că acest musterian cu diferitele sale aspecte regionale ar putea fi încadrat, în mare, în așa-numitul Charentien a lui F. Bordes¹³, la care se adaugă varianta sudică italiană a pontinianului lui A.C. Blanc¹⁴. Zona de răspindire a acestei culturi este destul de întinsă, pornind din Franța de la așezările de la La Quina, Combe-Grenal, Chapelle aux Saints, cuprinde în continuare Elveția cu așezările sale de la Cotencher¹⁵ și Wildkirchli¹⁶, nordul Italiei, Stiria, nord-vestul Iugoslaviei, Ungaria (mai ales așezarea de la Erd)¹⁷ și ajunge în România, ocupînd peșterile de pe ambele versante ale Carpaților Meridionali (Baia de Fier, Boroșteni, Cheia-Rîjnov, Nandru, Ohaba Ponor).

S-a afirmat că acest musterian pătrunde de la vest către est. Astfel stînd lucrurile, nu este de mirare că, în înaintarea lui către răsărit, el a suferit diferite influențe, diferite transformări care au dus în ultimă instanță la crearea unor grupe culturale deosebite din multe puncte de vedere, grupe care rămîn totuși unite prin acea legătură intimă caracteristică culturilor care descind din același philum.

Ne-am îngăduit să ne îndepărtăm puțin de la realitățile arheologice de la Băile Herculane pentru a afla locul pe care-l ocupă musterianul de aici în aria culturii paleoliticului mijlociu din această parte a Europei. Dar n-am pierdut din vedere faptul că musterianul întîrziat de la Băile Herculane se leagă într-o mult mai mare măsură de musterianul celorlalte peșteri ale noastre. Uneltele, materia primă, tehnica, asociația faunistică, iată numai cîteva din elementele care stabilesc unitatea culturală a musterianului peșterilor noastre.

O altă problemă pe care am vrea să o amintim este prilejuită de noua poziție stratigrafică a cuarțitelor de la Băile Herculane.

Amintim că în Banat, la Românești-Dumbrăvița și Tincova¹⁸, au fost descoperite mai multe straturi de cultură cu unelte din cuarțit aparținînd paleoliticului superior și epipaleoliticului. Aceste descoperiri ne-au îndreptățit să afirmăm că în această parte a țării există o supra-

¹² J. Combier, *La Grotte des Ours à Châteaubourg (Ardèche) et le problème du „Moustérien alpin”*, în *Cahiers Rhodaniens*, III, 1956, p. 8.

¹³ F. Bordes, *Essai de classification des industries moustériennes*, în *BSPF*, 50, 1953, p. 457—466.

¹⁴ A.C. Blanc, *Paleantropi di Saccopastore e del Circeo*, în *Quartär*, 4, 1942, p. 1-37.

¹⁵ A. Dubois și H. G. Stehlin, *La Grotte de Cotencher*, în *Mem. Soc. paleont. suisse*, 52/53, 1933.

¹⁶ E. Bächler, *Das Alpine Paläolithikum der Schweiz. Monogr. zur Ur- und Frühgeschichte der Schweiz*, 2, Bâle, 1940.

¹⁷ V. Gabori - Csank, *op. cit.*

¹⁸ Florea Mogoșanu, *Paleoliticul superior cuarțitic din Banat*, în *SCIV*, 19, 1968, 2, p. 303—311.

viețuire a unor culturi cuarțitice care își au rădăcinile în musterianul peșterilor noastre. Noile descoperiri de la Băile Herculane vin să confirme o dată în plus această afirmație, deoarece ele reprezintă saltul cel mai important de trecere de la musterian la paleoliticul superior cuarțitic.

LES RÉSULTATS DES DERNIÈRES FOUILLES ARCHÉOLOGIQUES CONCERNANT LE PALÉOLITHIQUE DE PEȘTERA HOȚILOR DE BĂILE HERCULANE

RÉSUMÉ

En 1965 on a repris les fouilles dans la Peștera Hoților à Băile Herculane pour vérifier la stratigraphie des dépôts post-glaciaires. Lors d'un sondage poussé jusqu'au roc, on a trouvé quelques pièces en quartzite, taillées dans la technique moustérienne. En 1968 et 1969 on a entrepris des fouilles pour la découverte d'autres indices paléolithiques.

75 pièces en quartzite ont été récupérées à la base d'un dépôt d'aspect loessoïdal (Würm 2 ?). La matière première consiste uniquement en galets. L'inventaire pauvre et rudimentaire se compose de trois pointes atypiques courtes, sans retouches, à gros talon recouvert de cortex; trois racloirs partiellement retouchés (l'un sur la face ventrale); deux éclats lamellaires à retouches alternées, huit éclats courts partiellement retouchés au talon recouvert de cortex, dont l'un à marges denticulées. Deux nuclei prismatiques et deux grattoirs complètent la liste.

L'auteur présume qu'il s'agit d'un moustérien tardif datant du début du second stade würmien, retard qui caractérise le moustérien des cavernes des Carpates méridionales de Roumanie, ainsi que certains faciès moustériens du sud et du sud-est de l'Europe.

LÉGENDE DE FIGURES

Fig. 1. — Băile Herculane-Peștera Hoților — Séction stratigraphique.

Fig. 2. — Băile Herculane-Peștera Hoților. Couche inférieure (Paléolithique). 1, 2, 3, pointes (atypiques), non retouchées; 4, éclat court utilisé; 5, éclat lamellaire à retouches alternées; 6, racloir.

Fig. 3. — Băile Herculane-Peștera Hoților. 1, éclat utilisé; 2, racloir à retouches sur la face plane; 3, 4, nuclei.

Fig. 4. — Băile Herculane-Peștera Hoților. 1, éclat lamellaire utilisé comme racloir double; 2, éclat court denticulé; 3, 4, éclats courts.